

Pariz je spet slišal slovenski glas

Slovenska kulturna in ustvarjalna stvarnost v Trstu je bila predmet pozornosti na dvodnevem srečanju v francoskem glavnem mestu v sklopu prireditvev Trouver Trieste. V sredo, 29., in v četrtek, 30. januarja, so namreč organizatorji priredili dve okrogli mizi, ki so jima dali skupen naslov »slovenski glas«. Kot so nam povedali, sta oba dneva privabila sorazmerno precej občinstva, ki je pozorno sledilo izvajanjem in s posegi v debato prispevalo k oblikovanju večera.

Da je do teh »slovenskih dnevov« v Parizu sploh prišlo, se je treba zahvaliti dobri volji in marljivosti nekaterih posameznikov, še posebej g. Evgenu Bavčarju, ki živi v Parizu in je sodeloval pri pripravi tega kulturnega načrta.

Bavčar je tudi prvi nastopil po uvodnih pozdravil odgovornih osebnosti. V skopih obrisih je predstavil našo narodno manjšino v Trstu in nato podal besedo Pavletu Merkuju, ki je francoski javnosti orisal življenje in delo enega najmarkantnejših slovenskih skladateljev, Marija Kogoja. Da bi si občinstvo lahko ustvarilo tudi osebni vtis o tem umetniku, je prof. Merku predstavil dve magnetofonski registraciji Kogojevih del.

Na prvem večeru so obiskovalci lahko prisluhnili tudi krajši predstavitvi sodobne tržaške književnosti, ki jo je pripravil pesnik Marko Kravos. Tudi v tem primeru se je občinstvo lahko seznanilo s pesniškim svetom in pomenom nekaterih pesnikov. Pesmi je na večeru prebral igralec Bodini. Na sporedu so bila dela Miroslava Košute, Brune Pertot, Irene Žerjal, Renata Quaglia, Aleksija Pregarca, Aceta Mermolje, Marija Čuka, Alenke Rebula in Marka Kravosa.

Naslednjega dne je občinstvo lahko sledilo zgodovinskemu in sociološkemu prikazu naše stvarnosti, ki sta ga ob okrogli mizi podala profesorja Jože Pirjevec in Darko Bratina. Razpravo, ki je vzbudila veliko zanimanja, pa je vodil Evgen Bavčar. Kot zgodovinar je Pirjevec najprej podal strnjen prikaz dogodkov od naselitve do današnjega časa. Njegov govor pa je bil tudi priložnost za prikaz kulturne in gospodarske zgodovine Trsta in slovenskih ljudi. Sociolog Darko Bratina pa je pariškemu občinstvu spregovoril o naši ukoreninjenosti v tržaško družbo, a tudi o vseh težavah in sedanjih družbenih premikih, ki se odra-

(dalje na 4. strani)

Vprašanje zakonske zaščite naše manjšine še vedno na mrtvi točke

Ne vemo, kolikokrat smo že sedli za pisalni stroj in dali duška svoji nevolji, ker se vprašanje zakonske zaščite naših manjšinskih pravic v Rimu nikakor ne premakne z mrtve točke. V našem listu danes na drugem mestu kratko poročamo, da bo senatna komisija za ustavna vprašanja pozvala vlado, naj se izreče, ali namerava predložiti svoj zakonski osnutek za zaščito slovenske manjšine ali ne. Celotna zadeva okrog namer vlade je vsekakor silno čudna. Predsednik Craxi je bil svoj čas izjavil, da bo vlada pripravila osnutek; še bolj jaseen in natančen je bil pristojni minister Vizzini, ki je baje celo postavil rok, v katerem bo celotno vprašanje rešeno. Minevajo tedni, meseci, leta, vprašanje zaščite pravic slovenske manjšine v Italiji pa se nikakor ne premakne.

Upravičeno se moramo zato vprašati, kaj se v Rimu dogaja? Kako je mogoče, da se vlada in politične sile tako silno obotavljajo in se nikakor nočejo resno lotiti tega vprašanja? Kako je dalje mogoče, da ni, kot vse kaže, sile ali dejavnika, ki bi mogel odločilno vplivati, da bi »rimski mlinci« končno začeli »mleti«?

Čas torej teče, naše zadeve pa se nikakor ne urejajo. Ozračje pri nas in tudi

drugod po državi, kjer živijo pripadniki etničnih manjšin, postaja vedno bolj neugodno za pravično in pošteno ureditev manjšinske problematike. To med drugim izhaja iz pisanja velikih italijanskih dnevnikov, ki povečini niso naklonjeni manjšinam in pogosto celo hujskajo italijansko javno mnenje zoper manjšine, češ da zahtevajo »privilegije«, prednosti na vseh področjih, kar ne bi bilo v skladu z duhom in črko ustavne listine.

Tudi v Trstu in Gorici — da videmske stvarnosti niti ne omenjamo — se stanje slabša, saj postajajo nasprotniki omikaneja in enakopravnega sožitja med italijansko večino in slovensko manjšino čedalje bolj glasni, napadalni in drzni. V zadnjem času so vzeli na piko gospodarsko dejavnost slovenske manjšine, saj je neki tržaški tednik začel objavljati seznam slovenskih uvožno-izvoznih podjetij, s pripombami in trditvami, ki so, če se milo izrazimo, hujskaške.

Kam vse to početje vodi, je na dlani. Nekateri bi hoteli dokazati, da imamo Slovenci v Italiji zagotovljene vse pravice in da smo v nekaterih sektorjih — n. pr. zunanja trgovina — celo privilegirani. Zato

dalje na 2. strani ■

V SLOVENSKE VRTCE IN SLOVENSKE ŠOLE

V teh dneh (10. februarja) se bodo zaključila vpisovanja v vrtece in šole. Kot že celo vrsto let smo spet v skrbeh za stanje, številčno stanje na teh naših ustanovah. Dolgoletna izkušnja kaže, da se navadno starši otrok, ki so obiskovali slovenski vrtec, skoraj stodontno odločijo tudi za slovensko šolo. Zato smemo sklepati, da bo z novim šolskim letom v prvem razredu slovenskih osnovnih šol na Tržaškem 152 otrok, kolikor pač bi jih moralo letos zapustiti vrtece. Število je vsekakor zelo nizko in upati je, da se bodo starši otrok res odločili za slovensko šolo.

Če pogledamo po ravnateljstvih, je največ otrok za v prvi razred v openskem ravnateljstvu, kjer naj bi se po predvidevanjih vpisalo 55 otrok, najmanj pa v svetoivanskem ravnateljstvu, kjer je verjetnih le 16 vpisov.

Toda če pogledamo v nabrežinsko didaktično ravnateljstvo, postane stvar še toliko bolj zaskrbljujoča. Vsaj uradno ima to ravnateljstvo trinajst šol, od Medje vasi pa do Briščikov, do kamor sega to ravnateljstvo. V prvi razred šolskega leta 1986-1987 se bo baje vpisalo samo 27 otrok. V dolinskem ravnateljstvu bo verjetno 28 prvošolčkov, pri Sv. Jakobu v Trstu pa 26.

Popolnoma razumljive se nam zato zdijo besede tistega dolgoletnega naročnika »Primorskega dnevnika«, ki nam je pred kratkim rekel, da so po njegovem najpomembnejši članki, kar jih objavlja ta časopis, čestitke ob rojstvu otrok.

Gre za besede, ki bi si jih upali tudi sami podpisati, saj ima vse nadaljnje delo na gospodarskem, kulturnem, političnem, športnem ali kakršnemkoli področju smisel le ob zavesti, da bo to delo kdo tudi lahko nadaljeval.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 9. februarja, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Med vzpredniki in poldnevnik«, radijska nadaljevanka (Zora Tavčar); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Josip Tavčar: »Ločitev«, izvirna radijska igra; 15.40 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 10. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Nediški zvon; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Tržaški oktet v Kulturnem domu v Trstu; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Otroški kotichek: »Ali nas poznaš?«; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester Radiotelevizije Ljubljana; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 11. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Nediški zvon; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Med Brdi in Jadranom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester Radiotelevizije Ljubljana; 18.00 Izvirna radijska igra: Evald Flisar: »Ukradena hiša«, komedija; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 12. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Gledališki glasovi po stezah spominov; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Tržaški mešani zbor, ženski cerkveni zbor Boljunec in cerkveni zbor iz Škednja; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 »Čarobni globus«; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 13. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Od Milj do Devina; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenska popevka; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prezrimo!; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Altensteiger Vokal-sextett iz Altensteiga v Nemčiji in Logaški oktet; 18.00 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 14. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Na goriškem valu; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Primorski akademski zbor »Vinko Vodopivec«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Iz filmskega sveta; 15.45 Postni govor; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 15. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Komorni orkester Radiotelevizije Ljubljana; 11.10 Ekumenski zbor iz Trsta; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Pogovori o kulturi sožitja; 15.00 Otroški kotichek: »Iz kota v kot«; 16.00 Popotovanje Dušak Jelinčiča po Južni Ameriki; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Lanso 14. tekmovalne učencev in študentov glasbe v Ljubljani; 18.00 Ob 400-letnici Primoža Trubarja. Jože Rode: »Dedinja vere je troblja bila: od tod do Slovencev Trubar je trobil naglas, bukke jim svete pisoco«, dramska nadaljevanka; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Iz naše preteklosti

ZA DRUŽINO NARODOV.

Po »Socialni čitanki«, ki jo je izdala »Goriška Mohorjeva družba« posnemamo sledeče misli, ki bi jih morali vsi zvesto posnemati:

Tudi za življenje med narodi velja evangeljska zapoved ljubezni... Zakaj vsi narodi imajo isti poslednji smoter: vsi so poklicani, da sodelujejo pri delu za podvig in srčno preobraževanje človeštva, a vsak narod na svoj način. Narodi so bratje, iz iste prve družine rojeni. Veže jih skupni izvor, pa tudi veliki skupni interesi. Narodne razlike, posebno narodni jeziki so struge, po katerih se razlivajo občloveške vrednote v rodbine in osebe, so pa tudi plodna zemlja, na katerih rastejo in zoré sadovi za občloveški sklad resnice in lepote. Vsak narod more dati vsečloveštvu nekaj vrednot (pesem, književnost, znanstvo, umetnost, običaje), ki služijo več ali manj vsem narodom, vsak narod pa tudi zajema iz skupnega zaklada, ki so ga drugi narodi tekom tisočletij zbrali. Narodi so podobni družini, ki znaša pridelke v očetovo shrambo in se hrani v njej.

Narodi so bratje. Vsi ljudje, naj govorimo ta ali oni jezik, smo »sinovi enega Očeta«. Tudi vse skupine, ki so vzrastle iz naravnih, od Stvarnika postavljenih zakonov, mora vezati zavest, da imajo vse enake temeljne pravice, da so si bratje.

Pravimo, da bi narodi morali tvoriti pravo družino. Danes ni tako. V današnji dobi imamo narode = gospode in narode = hlapce. Prvi pogoj, da se ustanovi prava družina narodov, je ta, da se gospodje in hlapci spremenijo v brate. Zato mora priti nov duh v narode. Duh pravičnosti, duh strpnosti in ljubezni. Ta duh, ki ljubi svoj narod, njegovo zemljo in kulturo z vsem srcem, pa tudi druge narode z ljubeznijo objema, nosi v sebi krščanstvo. Ko je krščanstvo vladalo v javnem življenju Evrope, je ustvarilo prvo pravo družino narodov. To je bilo v srednjem veku, ko je Cerkev vodila narode, varovala njih pravice in bila razsodnik v sporih med njimi. Ta družina narodov je razpadla. Verski razkoli so jo uničili. Zdaj stoji narod proti narodu kot volkovi, ki prežè na plen. To je temno jezero sovraštva, iz katerega se razliva gorje, vojske in trpljenje na človeški rod.

Najsvetlejši in najplemenitejši možje, kar jih je rodilo človeštvo, so v duhu gledali družino narodov in delali za to, da se ostvari. Veliki genij sv. Avguština je zamislil državo božjo, vesoljno carstvo pravice na zemlji; angelski veleum Tomaža Akvina je določneje izdelal zasnovo družine narodov; veliki vitez miru, sv. Frančišek Asiški je učil in delal za pomirjenje med narodi in državami. Družina narodov, združenih v svetovni monarhiji — to je bil sen Danteja, po tem so hrepeneli veliki glavarji krščanstva, za to misel je gorel največji ruski mislec Solovjov, zanj so vneta plemenita srca zapada in vzhoda. To živo koprnjenje, da vsi narodi zadobè naravne pravice in si ustanove družino narodov, tudi danes ni zamrlo.

Kristjani smo prvi poklicani, da delamo za ta vzvišeni cilj. Ne samo odličnjaki in razumniki, ne, vsi, prav vsi, tudi mi preprosti kmetje, uradniki, delavci, matere in očetje, mladeniči in dekleta, siromaki in bogatini, vsi smo dolžni sodelovati pri dveh velikih zadevah. Prvič moramo delati na to, da zadobè vsi narodi in narodne manjšine naravne pravice. Zato moramo ostati svojemu narodu zvesti, ga ljubiti in braniti, vlivati v srca otrok ljubezen do domačije, do narodnega jezika in narodne kulture. Drugo delo, ki nas čaka, je pa to, da širimo duha narodne pravičnosti, duha ljubezni do vseh narodov in da tako z vso močjo svoje duše težimo za tem, da se narodi = bratje združijo v vesoljno družino.

Goriška straža, 27. januarja 1926

—o—

Vprašanje zakonske zaščite...

■ nadaljevanje s 1. strani

naj bi naše zahteve po zakonski zaščiti bile brez podlage, neupravičene. Takšno je stanje, ki ga moramo upoštevati pri svojem javnem manjšinskem delovanju. Še vedno smo torej ogrožena manjšina, zaradi česar so še vedno veljavna glavna načela, ki naj vodijo naša politična prizadevanja, se pravi čimvečja in trdnjša enotnost navzven ter povezava s skupnim narodnim deblom, to je z matico, ki ima tudi po veljavnih mednarodnih listinah pravico in dolžnost, da se zanima za našo usodo.

Vlada o draginjskih dokladah

Vlada v Rimu je imela pred dnevi sejo, na kateri je odobrila večje število ukrepov. Važnejši se tičejo draginjske doklade za javne in zasebne uslužbenke.

Tako je potrdila odlok predsednika republike, ki ureja sindikalni spor za ves javni sektor, všteti draginjske doklade, nadalje zakonski osnutek ministra za javno upravo Gasparija o razširitvi omenjenega sporazuma na posebne kategorije javnega sektorja, kot so sodniki, policija, karabinjerji itd., ter zakonski osnutek ministra za delo De Michelisa, ki razširja na vse kategorije zasebnega sektorja nove

draginjske doklade, ki so bile odobrene za javni sektor.

De Michelis je dejal, da je tako vprašanje draginjskih doklad urejeno za prihodnja štiri leta. Draginjske doklade bodo odslej plačevali vsakih 6 mesecev in ne več vsake tri mesece. Povišek bo 100% za prvih 580 tisoč lir osnovne plače ter za dosedanjo doklado. Samo 25% bo dosegel povejšek za preostali del plače.

Z drugimi besedami se to pravi, da je temelj računa za plačo po inflaciji osnovna plača skupaj z draginjsko doklado 684 tisoč 189 lir.

Prejeli smo

SREČANJE PISATELJEV OB MEJI

Dne 15. in 16. februarja letos bo v Grand hotelu Palace v Portorožu 1. mednarodno srečanje pisateljev ob meji. Kultura je bila in ostaja eden najpomembnejših posrednikov in interpretov človeških želja po napredku, miru in miroljubnem sožitju med narodi. Menimo, da je zdaj pravi čas za srečanje kulturnih delavcev — književnikov, publicistov in kritikov — ki lahko posredujejo družbeni in kulturni utrip nekaterih evropskih območij, predvsem tistih, v katerih kljub mejam, ali bolje, zaradi njihove odprtosti, živijo v sožitju različni interesi in dejavnosti.

Večkulturna realnost — obstoj nacionalne in manjšinskih kultur — prinaša poleg pogostokrat premalo upoštevanega »bogastva v različnostih« tudi večjo odgovornost.

Prav slednje nas je napeljalo k razmišljanjem o pripravi srečanja, ki naj bo predvsem delovnega značaja in ki naj prispeva kritično analizo in izmenjavo izkušenj o položaju in pomenu literarne ustvarjalnosti v umetniškem, kulturnem in zgodovinskem smislu.

Gre za pojav, ki nosi v sebi številne ponavljajoče se probleme evropske kulture: status književnika, vprašanja sožitja v večnacionalnih in večkulturnih družbah, možnosti kulturne izmenjave med državami in narodi in sodelovanje med državami z različnimi političnimi in družbenimi ureditvami.

Teme srečanja:

- »Pisatelji ob meji — bogastvo v različnosti«
- »Pisatelji ob meji — prednost ali ovira«
- »Meja — geografska realnost, ki jo je mogoče kulturno preseči?«
- »Pisatelji ob meji — evropski primer ustvarjalnega sožitja«.

Reaganovo pismo Craxiju

Ameriški predsednik Reagan je preko zunanjega ministra Shultza dostavil poslanico italijanskemu vladnemu šefu Craxiju; v njej izreka priznanje za odločnost, ki jo je Italija pokazala v svojih reakcijah na mednarodni terorizem. Posebej izreka Reagan priznanje za italijanski prispevek na nedavnem zasedanju Evropske gospodarske skupnosti, ki je sklenila sprejeti še ostrejša stališča do terorizma. Poslanica sicer obžaluje, da Evropejci ob tej priložnosti niso izrecno omenili Libije. Pač pa je to storil ministrski predsednik Craxi 28. januarja; »po zaslugi tako jasnega in pogumnega nastopa« — je rečeno v ameriški poslanici — »bo morda Gedafi razumel, da se mora njegovo zadržanje krepko spremeniti«. Ameriška poslanica dalje priznava veljavnost italijanskega stališča, da je treba proti mednarodnemu terorizmu nastopiti tudi s politično in moralno osamitvijo vseh, ki so soodgovorni za nasilna dejanja. Dokument se konča z zagotovitvijo, da se bo med Združenimi državami in Italijo v polnem soglasju nadaljevalo sodelovanje v okviru boja proti terorizmu.

Po eksploziji vesoljske ladvice

V vesoljskem središču v Houstonu so prejšnji teden opravili pogrebne svečanosti in obrede za sedemico ameriških vesoljcev, ki so umrli ob eksploziji Challengerja v Cape Canaveralu. Svečanosti se je udeležil tudi predsednik Ronald Reagan, zbralo pa se je ogromno ljudi, ki so se hoteli še zadnjič pokloniti spominu kozmonavtov. Podobna slovesnost je bila dan kasneje tudi v Kennedyjevem vesoljskem centru na Floridi.

Medtem se nadaljuje iskanje ostankov vesoljskega trajekta, ki je eksplodiral v višini 17.000 metrov, ko je hitrost že preseгла 3.200 kilometrov na uro. To pomeni, da so razbitine poletele neznansko daleč in jih zdaj iščejo na področju, ki obsega več kot 20.000 kvadratnih kilometrov. Sicer je iskanje obrodilo nepričakovane uspehe, saj

so strokovnjaki NASE presenečeni nad količino in velikostjo ostankov. Največji je dolg šest metrov in širok dva metra in pol, vendar se zdi, da so našli tudi dele kabine, zadnjih vrat in kril. Potapljači se bodo tedi dni spustili v 40 metrov globoko vodo, da bi dvignili na površje nove razbitine. Sicer je na tem področju moč najti številne druge ostanke, ker so prav od tod v času najhujše vesoljske tekne izstrelili veliko ameriških raket, med katerimi jih je več padlo v morje zaradi začetniških napak. Preiskava bo gotovo zahtevala več mesecev trdega dela, preden bodo strokovnjaki spregovorili zelo jasno besedo o vzrokih nesreče. Gotovo je, da bo to povzročilo zastoj v ameriškem vesoljskem programu, ki bo prizadel tudi vesoljske programe evropskih držav. Do zamude bo prišlo tudi v uresničevanju Reaganovega načrta, ki je znan pod imenom »zvezdne vojne«. Tako je priznal tudi sam obrambni minister Weinberger, ki pa je pristavil, da na dolgo roko ni pričakovati večjih posledic.

—o—

Prvič pri papežu

Papež je 30. januarja na posebni avdienci sprejel skoraj stočlanski zbor Piatniskij, ki deluje v sklopu sovjetske državne akademije. Zbor se je najprej prijavil k splošni avdienci, ko pa je papež zvedel zanj, ga je povabil na posebno srečanje. Ob tej priložnosti je goste nagovoril v ruščini: poudaril je dragocenost vrednot, ki jih predstavlja ruska pevska in folklorna zakladnica, pri čemer je zelo pomembno tudi dejstvo, da spoznavanje kulture širi sporazumevanje med narodi in s tem čustva dobrote in vesoljnega bratstva.

Papež je čestital ansamblu za njegove umetniške uspehe, pevci pa so potem izvedli kratek koncert v čast Janezu Pavlu II. Še prej so papeževe besede sprejeli z viharnim aplavzom. Po mneneju nekaterih opazovalcev je ta spontani dogodek eden izmed poskusov, da bi se nekoliko izboljšali odnosi med Sovjetsko zvezo in Vatikanom. To mnenje seveda ni uradno, dogodek pa je vsekakor eden tistih, ki vzbujajo pozornost in tudi človeško simpatijo.

MALTEŠKA POSREDOVANJA

Malteški ministrski predsednik Bonnici je izjavil nekemu listu, da se je kar šestkrat obrnil na Združene države in Vatikan, da bi dosegel pomirjenje z Libijo, a je v vseh primerih prejel odklonilen odgovor.

Prvič je Bonnici posredoval 15. in 16. januarja, ko je polkovnik Gedafi grozil, da bo v primeru ameriškega posega napadel Italijo ter ameriška oporišča na njenem ozemlju. 21. januarja je Bonnici izročil Craxiju pismo Gedafija. Craxi je v odgovoru pooblastil Bonnicija za pogajanja z Gedafijem.

MANJŠINSKA ZAŠČITA

Senatna komisija za ustavna vprašanja bo v kratkem uradno pozvala vlado, da se izreče, ali nemarava predložiti svoj zakonski osnutek za zaščito slovenske manjšine v Italiji.

Predsedniku komisije Bonifaciu od Krščanske demokracije je to zahtevo izročila posebna delovna skupina, ki se je po dolgem času spet sestala 30. januarja, da prouči položaj ter da sproži nove akcije.

Epidemija gripe v Italiji

Približno tretjino italijanskega prebivalstva je že prizadela epidemija takoimenovane »filipinske gripe«. Do teh ugotovitev je prišlo ministrstvo za zdravstvo na osnovi prvih podatkov. Ugotavljajo pa, da zaenkrat še ne gre za pravo epidemijo, marveč le za posamezna žarišča. Obstaja določena zaskrbljenost, da se bo ob koncu zime in na začetku pomladi pojav ponovil in da bomo priča ponovnim obolenjem.

Vsekakor zaenkrat še ni opaziti večjih izostankov ljudi na delovnih mestih ter po šolah. Zdravniki priporočajo uživanje vitaminov, ki krepijo organizem. Pripomniti je treba še, da včasih ni lahko ugotoviti, če imamo že gripo ali če gre le za kako močnejšo obliko prehlada. Glavni simptomi, ki kažejo, da je nastopila gripa, so

tile: pacienta zelo moti svetloba, s težavo ima odprte oči, muči ga nalušljiv kašelj, občuti prebavne motnje in ima poleg tega visoko vročino, ki po treh ali štirih dneh potem pade. Seveda pa je to le splošen opis: v dvomu velja klasično pravilo, da se je treba posvetovati z zdravnikom.

—o—

Nov primer zračnega gusarstva, tokrat državnega. Izraelska letala so prisilila manjše libijsko, potniško letalo, da je pristalo na izraelskem ozemlju. Izraelci so bili prepričani, da je na krovu letala pomemben palestinski voditelj, odgovoren za teroristične akcije. Dejansko pa je v letalu bilo politično odposlanstvo iz Sirije, ki se je vračalo z zasedanja v Tripolisu v domovino.

BORIS RACE POTRJEN ZA PREDSEDNIKA SKGZ

V ponedeljek, 3. t.m., se je v Trstu sestala glavni odbor Slovenske kulturno gospodarske zveze in izvolil novi izvršni odbor. Za predsednika je bil potrjen Boris Race, tajnik pa je ostal Duško Udovič. Predsednik teritorialnega odbora zveze za Tržaško je Klavdij Palčič, tajnik Pavel Slamič; predsednik za Goriško je Mirko Primožič, tajnik Igor Komel; predsednik za videmsko pokrajino Viljem Černo, tajnik Ferruccio Clavara; predsednik odbora za kulturo je Filibert Benedetič, predsednik odbora za gospodarstvo Darij Cupin, predsednik odbora za šolstvo Edmund Košuta, predsednik odbora za sredstva množičnega obveščanja Suadam Kapič, predsednik mladinskega odbora Nadja Pertot, predsednik za telesno vzgojo Jože Cej, predsednica za doraščajočo mladino Nerina Švab, predsednik komisije za izobraževanje in usmerjanje Boris Siega, člani pa so Bogo Samsa, Darko Bratina, Pavel Petričič in Salvatore Venosi.

OBMEJNA TRGOVINA

Tudi italijanskega obmejnega področja se tičejo novi predpisi o zunanji trgovini, katere je odobrila jugoslovanska vlada.

Podjetje, ki ima sedež na obmejnem ali na sosednjem čezmorskem ozemlju, se mora za vpis v sodni register za opravljanje obmejne trgovine obvezati, da bo delež izvoza v njenem celotnem prometu v obmejnem in sosednjem čezmorskem ozemlju znašal najmanj milijon dolarjev na leto.

Na splošno se morajo jugoslovanska podjetja za vpis v sodni register o zunanji trgovini obvezati, da bo najmanj 30% njihovega zunanje-trgovinskega prometa odpadlo na izvoz in vrednost bo morala doseči najmanj 30 milijonov dolarjev.

Tretje srečanje oktetov v Ricmanjih

V Babni hiši v Ricmanjih se je v nedeljo, 2. februarja, zbrala velika množica, da bi spremljala 3. srečanje oktetov Primorske. Take komorne pevske skupine so marsikje doživele velik razcvet, saj omogočajo tudi manjšim skupinam glasbeno udejstvovanje. Seveda pa je delo s takim majhnim sestojem še vedno posebej težavno, saj ni lahko dobiti osem glasov, ki bi se ujemali po barvi, jakosti, tehničnem znanju in tudi po zanimanjih. Navadno je to skupina prijatelj, ki skupaj vadi in z večjimi ali manjšimi ambicijami in uspehi tudi nastopa in poje.

Nedeljski koncert primorskih oktetov je bil po svoje zanimiv, a obenem pokazatelj vseh problemov, ki so v zvezi s petjem tako majhnih skupin.

Kot prvi je nastopil oktet Škofije, umetniški vodja je Ivo Lešnik. Sledil je nastop okteta France Bevk iz Otaleža, vodi ga Pavel Magajna, zatem je nastopil Primorski oktet iz Ajdovščine, umetniški vodja je Miroslav Paškvan. Prvi del koncerta je zaključil Briški oktet iz Dobrovega, vodi ga Janez Slovnik.

Dvatisočletnica nabrežinskih kamnolomov

»Dvatisoč let dela« bo geslo, ki bo spremljalo proslave ob dvatisočletnici nabrežinskih kamnolomov. S to izbiro je želela devinsko-nabrežinska občinska uprava izrecno poudariti vlogo kamnolomov pri razvoju krajevnega gospodarstva. Občina bo uradno odprla proslave 21. februarja z manifestacijo v dvorani avtonomne turistične in letovišarske ustanove v Sesljanu; nekaj tednov kasneje pa bodo v Nabrežini odprli veliko zgodovinsko razstavo, ki jo je pripravilo Slovensko kulturno društvo »Igo Gruden«, in gospodarsko razstavo, na kateri bo Tržaška trgovinska zbornica predstavila paviljon, ki je bil jeseni lanskega leta že predstavljen na sejmu Marmomacc v Veroni. Ta paviljon bodo obogatili številni izdelki domačega obrtništva.

Na razstavi, ki jo bodo pripravili v središču Nabrežine v štirih razstavnih prostorih, bodo tudi predstavili miniature domačega kamnoseka Milana Pernarčiča, ki je lansko leto požel velik uspeh na Repentabru, priredili pa bodo tudi slikarsko razstavo na temo nabrežinskih kamnolomov. Priprave na razstavo so že v teku in občinski delavci v teh dneh popravljajo dvorano občinske knjižnice na nabrežinskem trgu, kjer bodo poleg slikarske razstave še projekcije in predavanja, ki jih bodo priredili v okviru razstave.

Medtem pa se je že veliko število predstavnikov oblasti in organizacij odzvalo vabilu k vstopu v pripravljani odbor, ki se bo prvič prav ob uradni otvoritvi proslav. Udeležbo v odboru so že zagotovili deželna odbornika za kulturo Barnaba in industrijo Francescutto, predsednik Kraške gorske skupnosti Budin, predsednik Tržaške trgovinske zbornice Tombesi, predsednik turistične ustanove Barison, pokrajinski odbornik Cavicchioli v zastopstvu predsednika Marchia ter predstavniki številnih kulturnih in gospodarskih organizacij, med katerimi predsednik

Kulturnega društva »Igo Gruden« Terčon in predsednik Slovenskega deželnega gospodarskega združenja Svetina. Prav prisotnost predstavnikov gospodarskih organizacij daje drugačen pečat manifestacijam, ki torej ne bodo samo zgodovinsko obnavljanje bogate dejavnosti, ampak bodo lahko predstavljale tudi konkretno možnost ovrednotenja kraškega kamna na tržišču.

—o—

PARIZ JE SPET SLIŠAL SLOVENSKI GLAS

■ nadaljevanje s 1. strani

žajo tudi na slovenskem prebivalstvu. O zanimivosti njenih govorov je pričalo veliko število posegov.

Likovna umetnost in arhitektura pa sta tudi ustvarjalni polji, na katerih smo Slovenci v Trstu pustili pomembne sledove. To sta Parižanom pokazala filma Marca Pozzetta o arhitektu Maksu Fabianiju in film Aljoše Žerjale o Avgustu Černigoju. Njuno delo pa sta predstavila še Damjan Prelovšek, ki je orisal in analiziral pomen Fabianijevega dela, umetnostni zgodovinar Peter Krečič in slikar Klavdij Palčič pa sta analizirala pomen Černigojeve ustvarjalne poti ter govorila nasplošno o likovni umetnosti pri nas.

O tržaški ustvarjalnosti priča v Parizu tudi nepopolna knjižna razstava. O slovenski umetnosti pa bo spet govor 6. februarja, ko je napovedan recital Kosovelovih pesmi.

DRAŽJE VOZOVNICE IN KAVA

Tudi v Trstu so se s 1. februarjem podražile vozovnice za avtobuse in kava. V Trstu stanejo vozovnice 500 lir ali 100 lir več kot doslej.

Cena za skodelico kave se je dvignila od 600 na 700 lir. Podražili so se še nekateri drugi potrošni predmeti.

—o—

Tudi v tržaških knjigarnah je že nekaj dni naprodaj novi roman Fulvia Tomizze z naslovom »Gli sposi di via Rossetti«. Kot smo že poročali, obravnava znani italijanski pisatelj pretresljivo in tragično usodo zakoncev Stanka Vuka in Danice Tomažič, ki sta bila 10. marca 1944 umorjena v stanovanju na Rossettijevi ulici v Trstu. Po naših informacijah ima nova knjiga velik uspeh. Izšla je v založbi Mondadori in stane 18 tisoč lir.

—o—

DAROVI IN PRISPEVKI

V tiskovni sklad Novega lista so prispevali: Bavdaž, Gorica - Rim 25.000, Repinc - Opčine 15 tisoč lir in Štanta - Medja vas 15.000 lir.

Drugi del sporeda je uvedel oktet Nadiža iz Kreda, vodi ga Bogdan Boštjančič, oktet Janko Premrl Vojko iz Spodnje Idrije, ki ga vodi Dori Žakelj. Oktet Simon Gregorčič iz Kobarida, vodi ga Metod Bajt, večer se je nadaljeval z nastopom okteta Javor iz Pivke in zaključil z oktetom Vrtinica iz Nove Gorice, ki mu je umetniški vodja Anamarija Jug.

Iz raznih razlogov so na nedeljskem srečanju odpadli nastopi treh skupin; to so ženski oktet KD Ivan Grbec iz Škednja, vodi ga Marta Werk Volk, Sovodenjski nonet, ki ga vodi Zdravko Petejan, in še nastop Tržaškega okteta, ki ga vodita Janko Ban in Mirko Slosar.

Večer sta napovedovala Aleksij in Eda Pregarc. Organizatorji pa so koncert uokvirili v širši sklop kulturnih pobud, ki jih mislijo uresničiti ob letošnji 400-letnici smrti Primoža Trubarja. Prav zato je še posebej škoda, da je odpadel nastop Tržaškega okteta, ki je v svojem sporedu napovedal Trubarjevo pesem »Poslušam, človek, razumej«, in Tomčevo uglasbitev Trubarjevega prevoda molitve »Oča naš«.

Deželne pobude za izseljence

Deželni odbor je odobril triletni načrt s konkretnimi pobudami v korist izseljenecem. Načrt, ki ga je predložil in orisal odbornik Turello, vsebuje dva glavna cilja: ekonomsko in družbeno vključevanje izseljencev, ki se vračajo iz tujine, in pa krepitev kulturnih in drugih stikov z onimi, ki ostajajo na delu zdoma.

Glede prve pobude so predvidene študijske štipendije za diplomirance, ki bodo prišli na izpopolnjevanje v našo deželo, in pa šestmesečna gostovanja po raznih obratih z namenom, da si mladi gostje pridobijo delovna izkustva v Furlaniji-Juljski krajini.

Za uresničitev te pobude se bo deželna uprava obrnila po pomoč na domače industrije. Kar pa zadeva krepitev kulturnih in drugih stikov z izseljenci, je v načrtu pošiljanje časopisov in revij iz naših krajev, in sicer jih bodo prejemale razna izseljeniška združenja po svetu. Predviden je tudi dogovor z družbo RAI, da bi izdelovali in pošiljali izseljencem video-kasete s posnetki o dogajanju v Furlaniji-Juljski krajini.

Ob goriškem pregledu slovenskega filma

V Kulturnem domu v Gorici je v organizaciji prizadevnih članov Kino-ateljeja potekala večdnevna prireditev z naslovom »1. film video monitor«. Začela se je v četrtek, 23. januarja z otvoritvenim govorom predsednika Zveze slovenskih kulturnih društev Klavdija Palčiča, sledila je projekcija slovenskega filma »Naš človek«. Naslednjega dne zvečer je občinstvo imelo možnost ogleda filma »Butnskala«, v soboto popoldne in zvečer še dveh filmov, »Opre Roma« ter »Ovni in mamuti«, v nedeljo pa kar treh: dopoldne je bil na sporedu film »Nobeno sonce«, popoldne »Doktor«, zvečer pa »Christophoros«. Vzporedno so v Kulturnem domu potekale še video projekcije kratkih slovenskih filmov, med njimi zamejskih avtorjev iz Italije, prav tako okrogla miza o slovenski filmski ustvarjalnosti. Zelo važno je dejstvo, da so projekcijam sledili tudi nekateri ugledni italijanski filmski kritiki, kar daje možnost, da se bodo nekateri slovenski filmi morda uvrstili v spored v kakšnem tujem kinematografu.

Če bi skušali vsaj na kratko komentirati sedanje značilnosti slovenskega filma, potem moramo zapisati, da se v svojih iska-

njih osredotoča predvsem v razčlenjevanje družbenih, političnih in duševnih konfliktov polpretekle dobe in današnjega trenutka. Filmi odsevajo nekatere posebne značilnosti sedanjega slovenskega položaja in si hkrati prizadevajo, da bi medčloveški odnosi postali bolj strpni in osvobodjeni travm zaradi nekaterih dogodkov polpretekle zgodovine. V zadnjem času je nastala tako vrsta slovenskih filmov, ki se pogumno lotevajo tudi takih občutljivih vprašanj, kot so npr. psihosocialne posledice revolucionarnih dogodkov, povojne nasilne kolektivizacije in pospešene industrializacije ter mednacionalnih odnosov v Slo-

dalje na 7. strani ■

—0—

Bridka izpoved

Župnik Mario Garjup med drugim takole piše v zadnjem Zupnijskem vestniku Ukve (30. številka, december 1985):

»Kot ukljanskemu župniku se mi danes prav nič drugače ne godi, kot se je godilo skoraj vsem mojim predhodnikom. Taka je pač usoda skoraj vseh župnikov v obmejnih krajih, ki so izpostavljeni raznim političnim in ekonomskim interesom, in gorje duhovniku, ki v takem okolju brani interese svojih župljanov; nič dobrega se mu ne obeta.

Nasprotniki, špekulanti in odpadniki bodo storili vse, da ga moralno tako oblatijo in mu s tem skoraj onemogočijo delovanje.

Z menoj se je v Kanalski dolini prav tako zgodilo.

V okolju, v katerem živimo, skoraj ni več prostora za poštenost, pravico, za jasen in sproščen dialog, nasprotno, prostor je samo za umazane kompromise in za še bolj umazano politično spletkarjenje. In tako stanje privede samo do samouničenja in do izginotja tudi naše lepe ukljanske duše.

Mnogi, ki so zvesti svojim verskim in narodno krajevnim tradicijam, sicer pasivno, pa vendar le podpirajo delovanje in dogajanje v župniji. Manj je seveda tistih, ki imajo pogum in se izpostavijo tudi v dejanju in besedi za dobro stvar in so župniji zvesti od vsega začetka pa do danes.

Prav taki so za vsako plemenito delo izredno potrebni. Zvestih in neustrašnih ljudi pa je v vsakem župnijskem občestvu vedno premalo. In če je bilo tudi marsikaj pozitivnega napravljenega, se je treba predvsem zahvaliti takim plemenitim ljudem, ki marsikaj dobrega naredijo, ne da bi javnost za to vedela.«

—0—

ALOJZ REBULA V GORICI

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici prireja v četrtek, 6. t.m., ob slovenskem kulturnem prazniku srečanje s pisateljem Alojzom Rebulo, ob izidu njegovih knjig *Oblaki Michigana* in *Savlov Demon*. Sodelujeta prof. Lojzka Bratuž in števerjanski dekliški zbor, ki ga vodi Alenka Černic.

Srečanje bo ob 20.30 v mali dvorani Katoliškega doma v Gorici.

O PETJU V ŠTEVERJANU

Slovenski pregovor pravi: »Veseli ljudje radi pojejo«. Za Števerjan to prav gotovo drži, kajti petje je bilo in je še vedno veliko veselje vseh vaščanov, tako mladih kot starih. Upravičeno smo ponosni, ker imamo v vasi štiri zборе, in sicer: mešani cerkveni zbor »F. B. Sedej«, dekliški zbor, mladinski cerkveni zbor in moški zbor »Briški grič«.

Mešani cerkveni zbor, ki je glavni v vasi, deluje že mnogo let in ga sestavljajo pretežno mladi pevci in pevke. Pod neutrudnim vodstvom Hermana Srebrnič, ki je na letošnji Cecilijanki v Gorici prejel spominsko plaketo za 25-letno udeležbo na tej pevski reviji, nastopa zbor na vseh važnih kulturno-prosvetnih prireditvah. Letos se je zboru pridružil član Slovenskega okteta in veliki mojster petja Tomaž Tozon, ki kot dirigent odločilno prispeva, da zbor žanje še večje uspehe. S svojo izkušnostjo je namreč Tozon vtisnil zboru nov pečat. To se je pokazalo že na Cecilijanki, na kateri so Števerjanci dosegli velik uspeh.

Meseca decembra so se pevci in pevke pripravljali predvsem na Božič, ko so med slovesno polnočnico v domači župnijski cer-

kvi peli latinsko mašo in stare, priljubljene božične motive. Zbor je nastopil na domači in goriški božičnici ter v Ronkah, kamor so ga povabili Slovenci iz Laškega. S tem je zbor tudi uspešno zaključil svoje božične nastope. Zdaj ga čaka še veliko dela in truda, ker ima za prihodnje delovanje velike načrte.

V uvodnem stavku sem omenil dekliški zbor. Ta zbor vodi Alenka Černic, izvaja pa predvsem moderne, narodne in cerkvene pesmi. Zbor je sodeloval na Cecilijanki, še prej pa je popestril proslavo 40-letnice izhajanja katoliškega tednika v Gorici. Na povabilo doberdopskega društva »Hrast« je pel na tamkajšnji božičnici.

Mladinski cerkveni zbor, ki ga vodi Alenka Černic, je letošnjo sezono začel z nastopom na mali Cecilijanki v Gorici. Vsako prvo nedeljo v mesecu pa poje v domači cerkvi pri mladinski maši. Z uspehom se je predstavil tudi na goriški božičnici v stolnici.

Glede delovanja moškega zbora »Briški grič«, ki ga vodi Ivan Klanjšček, bi opozorili, da ima več nastopov v vasi, naj-

nadaljevanje na 8. strani ■

Turizem na območju Alpe-Jadran

Predsednik delovne skupnosti Alpe-Jadran Ante Markovič je v sredo v Londonu orisal turistično ponudbo dežel tega območja. Lani je v desetih deželah in republikah, ki pripadajo skupnosti Alpe-Jadran, prenočilo več kot 45 milijonov turistov. Na tem področju je poleg drugega tudi šest tisoč smučarskih vlečnic in sedežnic, 135 termalnih središč, tisoč 850 pokritih bazenov, 125 turističnih pristanov in 31 tisoč navezov za turistične jahte, poleg 75 igrišč

za golf in 16 tisoč kilometrov stez za smučski tek.

Za Furlanijo-Juljsko krajino je bil v Londonu navzoč odbornik za turizem Vespasiano, ki ga je spremljal predsednik deželne sveta Solimbergo. Pred kratkim je bila v to delovno skupnost sprejeta kot enajsta članica tudi dežela Lombardija, vendar je niso še mogli vključiti v skupno turistično ponudbo, ker je njen pristop postal uraden šele pred kratkim.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ob izidu adventnih motetov Gallusovega »Opus musicum«

Od 23. do 25. oktobra lani je bil v Ljubljani mednarodni simpozij o Jacobusu Gallusu, najvidnejšem slovenskem skladatelju iz 16. stoletja, in o njegovi dobi. Simpozij so priredili ob mednarodnem letu glasbe. Kot zelo razveseljivo novico pa smo ob tisti priložnosti zvedeli, da pripravlja Muzikološki inštitut znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, v sklopu zbirke *Monumenta artis musicae Sloveniae*, izdajo celotnega Gallusovega dela. Ta načrt naj bi izvedli kar se da znanstveno po sodobnih muzikoloških normah, a obenem tako, da bi bilo dostopno tudi izvajalski praksi. To zadnje se nam zdi še posebej važno, saj ima glasba svoj smisel le, ko zaživi v svoji zvočni dimenziji.

Urednik glasbenih spomenikov Slovenije je akademik Dragotin Cvetko.

Gallusov opus se nam začenja predstavljati z zbirko motetov *Opus musicum*. Skladatelj, ki je bil eden najvidnejših predstavnikov srednjeevropskega glasbenega ustvarjalnega prostora, je izdal štiri zvezke svojih glasbenih plemenitev liturgičnih, evangeljskih ali sploh svetopisemskih besedil. Skupno imamo ohranjenih 374 motetov, od katerih so nekateri dvodelni, vsak del pa je tudi samostojen, in zato lahko število naraste preko 400 skladb.

Tokrat imamo v rokah prvi razdelek prvega zvezka Glasbenega dela, kot slovenimo latinski naslov *Opus musicum*. Gallus je svoje motete uredil po liturgičnem letu. Prvi razdelek, ki je izšel konec lanskega leta, objavlja adventne skladbe, kar nam pove latinski podnaslov *In adventu Domini nostri Jesu Christi*. Za to izdajo je motete prepisal in znanstveno pregledal Edo kulj. Izdaja pa se začenja s predgovorom Dragotina Cvetka. V njem nam kratko predstavi Gallusa in njegovo zbirko. Tako, med drugim, posredno zvedemo, da je to, po prvi Gallusovi izdaji leta 1586 v Pragi, in oni, ki sta jo v letih 1899-1919 po izvirniku objavila Emil Bezecny in Josip Mantuani v delu *Denkmäler der Tonkunst in Österreich*, pravzaprav tretja izdaja dela. Sledi zgodovinski okvirček, ki nam časovno postavlja njabogatejša Gallusova pisanja motetov v dobo, ko je bil vodja škofovske kapele v Olomouci (1580-1585).

Akademik Dragotin Cvetko nato predstavi celotno zbirko *Opus musicum*, ki je bila objavljena v štirih zvezkih. Prvi, ki smo ga že omenili, je obsegal 103 motete od adventa do posta. Drugi zvezek je izšel v Pragi leta 1587 in v njem najdemo motete o Kristusovem trpljenju, vstajenju, vnebohodu in o svetem Duhu. Tretji zvezek — izšel je istega leta kot drugi — obsega motete, ki so napisani za praznike sv. Trojice, Rešnjega telesa in posvetitve templja ter nedeljam do adventa. Četrty zvezek zbirke je izšel leta 1590, ravno tako v Pragi. Skladbe pa so namenjene raznim liturgičnim potrebam ob praznikih Mater božje, apostolov, evangelistov in najrazličnejših svetnikov in svetnic božjih.

Sledi revizijsko poročilo Eda Škulja. Najprej navaja vire, ki jih je uporabil. Poleg že omenjene prve izdaje in kritične izdaje z začetka tega stoletja, omenja še delo Lucijana Marije Škerjanca *Kompozicijska tehnika Jakoba Petelina-Gallusa*. Sledi utemeljitev načel, ki se jih je

Škulj držal pri prepisovanju del. Ta odstavek je še posebno namenjen vsem onim, ki bodo motete izvajali, saj razlaga more bistveno olajšati razumevanje skladb. Gre pa za znanstveno izdajo; zato imamo še podrobno analizo vsakega moteta. Isto lahko preberemo še v angleškem prevodu.

Nekaj faksimilov nam nato pokaže, kako je zgledal *Opus Musicum* v originalu. Kot je bilo v navadi v 16. stoletju, je bil uvod v latinščini, naslov tega *tomus primus* pa je tudi primerno dolg in nam pojasnjuje, da gre za štiri, pet, šest, osem in večglasne skladbe. Zanimiva so tudi posvetila, ki nam lahko marsikaj razkrijejo o Gallusovem življenju in njegovem gledanju na glasbo. Za uvodom sledijo verzi, namenjeni Cerkvi, bralcu, glasbeniku in avtorju. Zatem pa imamo seznam skladb »*index harmoniarum*«, ki je razdeljen po številu glasov. Skupno je v tem razdelku adventnih pesmi objavljenih 26 motetov: šest osmeroglasnih — za dva zbora — sedem šesteroglasnih, sedem peteroglasnih in šest štiriglasnih motetov. Vsaka skladba ima ob strani razporeditev glasov, oziroma oznako, kateri glasovi so podvojeni. Pred notnim gradivom imamo še faksimile ene originalnih Gallusovih strani in abecedno kazalo motetov.

Izdajatelji so ostali zvesti prvi razvrstitvi po glasovni zmogljivosti zborov. Škulj je pri prepisu in reviziji naredil res temeljito delo. Moteti

so prepisani v sodobne ključe, v violinski za sopran in alt, v violinski z označbo oktavnega znižanja za tenor in v basovski ključ. Vsaka skladba ima ohranjene *incipite* za vsak glas, v izvornih ključih, menzuri in z notnimi znaki. Ohranjena je izvorna lega, a izvajalcem je seveda dopuščena izbira najustreznejše tonske višine. Naj še dodamo, da so tri skladbe te zbirke napisane za nemešano zasedbo, gre za en šesteroglasni, en peteroglasni in en štiriglasni motet, ki so bili pisani »*ad aequales*«. Skladbe so prepisane tako, da dovoljujejo precejšnje interpretacijske svobode predvsem glede agogike in intonacije. Vprašanje zase je seveda interpretacija tovrstne glasbe, ki zahteva precejšnje tehnično znanje.

Od objavljenih 26 motetov je, vsaj po našem mnenju, le malo takih, ki bi se jih brez večjih težav lahko lotili naši zbori. Tako na Goriškem kot na Tržaškem pa imamo nekaj pevskih sestojev, ki bi mogli sistematično segati po Gallusovih skladbah.

Ta prvi razdelek prvega zvezka Gallusovega *Opus musicum*, ki je izšel v 1000 izvodih, bo lahko bistveno obogatil repertoarje slovenskih pevskih zborov. Pri vsem tem pa obžalujemo le dejstvo, da smo šele konec lanskega leta, se pravi 400 let po prvi izdaji, prišli do te pobude, ki naj bi do leta 1991 omogočila celotno izdajo Gallusovega opusa. Delo je vsekakor potrebno, kajti le sami lahko ovrednotimo naše skladatelje in njihovo delo.

Marko Tavčar

—O—

Poslanska zbornica je končno odobrila finančni zakon. Dokument mora ponovno odobriti senat, ker je bilo prvotno besedilo spremenjeno. V političnih krogih pričakujejo, da bodo voditelji petstrankarske koalicije proučili položaj, ki je nastal po odobritvi finančnega zakona. Govori se celo o krizi vlade.

Knjižna izdaja Cuffolovega dnevnika

Izšla je nova številka beneškega kulturno-verskega lista DOM, ki z velikim poudarkom nanaša izid zelo zanimivega in pomembnega dela, dnevnika znanega beneškega duhovnika Antona Cuffola.

Njegovi dnevniški zapiski, predvsem iz vojnih let, niso več neznan, zdaj pa so izšli v knjižni obliki in v obeh različicah, saj je župnik Cuffolo pisal dnevnik v slovenščini, posebej pa, mogoče nekoliko kasneje, a o istih dogodkih, tudi v italijanščini.

Slovensko besedilo je pred leti izšlo v tržaški Mladiki, v odlomkih pa že prej, lani v beneškem stenskem koledarju.

Italijansko besedilo izhaja v listu Dom kot podlistek.

Knjižna izdaja pa je seveda nekaj trajnejšega. Slovenski dnevniški zapiski segajo od leta 1938 do 1946. Nanovo jih je jezikovno nekoliko obdelal duhovnik Božo Zuanella. Italijanski dnevnik pa obsega razdobje 1940-47. Kot poudarja v Domu Giorgio Banchig, je med slovenskim in italijanskim besedilom nekaj neskladij, odtenkov in različnih poudarkov v pripovedi, ki je vedno živa in neposredna, doživeta in mestoma ostra.

O Cuffolovih dnevnikih piše v Domu tudi videmski stolni župnik prof. Marino Qualizza. O piščevi osebnosti pravi, da je bila nekaj izjemnega. Ze njegova življenjska pot je za Benečana nenavadna, saj gre za Slovence, ki se dokoplje do kulture in izbere duhovniško pot. Njegova pripoved je sad teh treh dejavnikov, saj jih istočasno piše Slovenec, izobraženec in duhovnik. Izid

dnevnika je izredno pomemben, pravi prof. Qualizza, ker v mnogočem še živijo občutja in razmere izpred 40 let, ki so prisotna v dnevniku. Še vedno morajo Benečani računati na skrajnosti, izključevanja, napake, ki se jih, žal, mnogi še oklepajo. Branje dnevnika omogoča razumevanje korenin tega žalostnega stanja, obenem pa kaže, kako so se mnogi tudi spremenili, ker hočejo, tako kot župnik Cuffolo, živeti za sožitje, za zmago pravice in resnice, kulture, za vrednote in vero.

Pisec dnevnika, duhovnik Anton Cuffolo, se je rodil leta 1889 v Platišču, umrl pa leta 1959 v bolnišnici v Cedadu. Zadnjih 39 let je bil župnik v Lazah, kjer je pokopan in od koder je opazoval daljne in bližnje vojne dogodke in jih zapisoval v svoj dnevnik. Tega je pisal tudi pred obdobjem, ki je zdaj objavljeno, in pa po njem. Njegov lik je bil vzor pisatelju Francetu Bevku za kaplana Martina Čedermaca. Poznavalci sicer vedo povedati, da je Čedermac literarno utelešenje dveh beneških duhovnikov — Jožefa Cramara in Antona Cuffola — vendar je sam Bevku povedal, da je največ podatkov o boju beneških duhovnikov v času fašizma za pravice domačih vernikov do bogoslužja, za verouk, petje v slovenščini dobil od Cuffola. Ta pa je v svoj dnevnik napisal o Bevkovem romanu: »Vse, kar je v romanu, je do pičice resnično. S svojim trudom je napravil monument vernim, poštenim, za božjo pravdo vnetim slovenskim duhovnikom in jih je tako odškodoval za neizrečno, brutalno trpljenje, kateremu so bili izpostavljeni, ko so padli v roke vseh božjih sovražnikov.«

Sodobno kmetijstvo

ŽIVINOREJA

Lastnosti sodobnih krav lisaste, rjave in črno-bele pasme

Danes kmetijstvo ni več samo oskrbovalno in čeprav v kmetijstvu dela manj ljudi, morajo pridelovati hrano tudi za mestno prebivalstvo. Kmetje redijo krave predvsem zaradi mleka, zato si želijo živali, ki zagotavljajo čimvečji dohodek. Vendar imajo take krave precej drugačne lastnosti kot tiste, ki so jih redili nekdanj. Dohodek je odvisen od mlečnosti krav in kakovosti mleka, to je vsebnosti mlečne masti in beljakovin. Prav v tem se pa krave najpogostejših pasem, ki jih na Slovenskem redimo, precej razlikujejo.

Črno-bele dajejo največ mleka, takoj za njimi pa so rjave, odkar so jih oplemenili z mlečno ameriško rjavo pasmo. Lisaste so večinoma v kombiniranem tipu, dajejo pa lahko tudi 5.000 kg mleka. Lisaste in rjave dajo 3,7 do 4% mlečno mast, črno-bele pa 3,6 do 3,8%. Ker imajo krave istih pasem v sosednih deželah bolj mastno mleko in ker je mastnost mleka v tesni zvezi s kakovostjo krme, sodimo, da je mleko naših krav manj mastno zaradi slabše kakovosti osnovne krme in manj strukturnega obroka. Za predelavo v sir je primernejše mleko z višjim odstotkom beljakovin. Zato so začeli odbirati plemenske živali tudi na podlagi odstotka beljakovin.

V nekaterih državah vpliva delež beljakovin tudi na prodajno ceno mleka. A-

nalize so pokazale, da ima največ beljakovin mleko lisastih krav, v Pomurju do 3,5 odstotka, kar je približno 0,3% več kot v osrednji Sloveniji. Pridelovanje mleka je tem gospodarnejše, čim cenejša je krma, ki jo uporabimo za prehrano krav. V Sloveniji pokriva dve tretjini kmetijskih površin travnati svet, ki ga lahko izkoristimo le za prehrano prežvekovalcev, med temi je najpomembnejše govedo. Hranilne snovi v krmi s travnatega sveta naj bodo praviloma cenejše kot v močni krmi. Poleti je najcenejša kakovostna zelena krma, pozimi pa dobra travna in koruzna silaža ter seno, posušeno v ugodnih razmerah.

Zaradi visokih cen dobre osnovne krme si rejci želijo, da bi krave dale čimveč mleka iz osnovne krme. V ta namen pa je morajo čimveč zaužiti. Količino zaužite krme primerjamo na podlagi zaužite suhe snovi v krmi. Tudi po tej plati se krave različnih pasem močno razlikujejo. Krave mlečnih pasem pri enaki živi teži lahko zaužijejo več suhe snovi in s tem krme kot krave kombiniranih pasem. Več zaužite krme pa daje več mleka.

Zato si rejci želijo krave, ki zaužijejo čimveč suhe snovi. V tem je najboljša črnobela, rjava nekoliko slabša, najslabša pa je lisasta. V želji, da bi tudi lisaste krave

naredili gospodarnejše, se strokovnjaki po vsem svetu trudijo, povečati njeno sposobnost za uživanje suhe snovi. Živali so vse višje, zaželena višina v vimenu je 140 cm in vse obsežnejše v trupu. Z večanjem obsega pa se povečuje tudi živa teža. V Švici so na številnih kmetijah z zelo dobro osnovno krmo pridobili tudi že 5.000 kg mleka na kravo. V Sloveniji najboljši med rejci lisastih krav 3 do 3 in pol tisoč kg mleka iz osnovne krme na kravo.

Z. T.

—o—

OB GORIŠKEM PREGLEDU SLOVENSKEGA FILMA

● nadaljevanje s 5. strani

veniji ipd. Morda se bo komu vsebina novejših slovenske filmske produkcije zdela preveč spolitizirana ali črnogleda, vendar menimo, da se v takem pristopu kaže težnja po čimvečji demokratizaciji in čimbolj človeškem, ne pa črno-belem oz. ideološkem pristopu v umetniški obravnavi dilem sedanje slovenske družbe.

Take in podobne misli so nam rojile po glavi ob goriškem pregledu slovenskega filma in zelo značilno je, da je prav Gorica še enkrat odigrala pomembno vlogo pri posredovanju naše kulture italijanskim sosedom. Prireditelji so zato poskrbeli za simultano prevajanje besedil v italijanščino. Važnost te manifestacije pa bi gotovo zasluzila, da bi močnejše odmevala med domačim slovenskim občinstvom, zlasti še med študirajočo mladino.

Romantični in sodobni pogledi na interpretacijo Bachovih orgelskih del

OOOO HUBERT BERGANT OOOOOOOOOO 2 OOOOO

Nekrolog vidi v Bachu kneza med organisti, najboljšega poznavalca orgel v Nemčiji, ali celo v Evropi. Dejansko je Bach na vsakem službenem mestu skrbel, da so orgle vzdrževali in dopolnjevali. Zavedal se je, da je to predpogoj za kvaliteto v reproduktivni umetnosti. Orgle so prile v podzavest Bacha in njegovih sodobnikov. Anton Rubinstein je v prejšnjem stoletju dejal: »Kot mi sedaj mislimo orkestralno, so tedaj (t.j. v Bachovem času) mislili orgelsko.«

Preberimo si nekaj poročil o Bachovi orgelski igri!

Johann Nicolaus Forkel je v knjigi J. S. Bach Življenje, umetnost in umetnina, 1802, napisal: »Igral je, pravijo, s tako lahnim in neznatnim premikanjem prstov, da gibov skoraj ni bilo mogoče opaziti. Premikali so se le končni členki, roka je tudi pri najtežjih odstavkih ohranila zaobljeno obliko, prsti so se komaj kaj ločili od tipk — kakor bi igral trileček — in ko je eden udarjal, so drugi mirovali.«

»K igranju so drugi deli telesa prispevali še manj, prav nasprotno kot pri mnogih pianistih, ki jim roka ni dovolj lahkotna.«

»Z vajo so mu prsti na obeh rokah postali enako močni in uporabni: tako je mogel enako lahkotno in izbrano izvajati z obema rokama ne le akorde in hitre pasaže, temveč tudi enojne in dvojne trilečke.«

Johann Adolph Scheibe v sestavku »O orgelski igri J. S. Bacha« iz leta 1737 takole niza svoja zapažanja: »Tega velikega moža sem slišal ob

raznih priložnostih. Zastrmel si nad njegovo dovršenostjo in komaj je možno dojeti, kako je mogoče, da svoje prste in noge tako neobičajno in spretno povezuje in razteguje in lahko s tem izvrši največje skoke, ne da bi vmešal en sam napačni ton, ali da bi pri tako hitrem gibanju premaknil svoje telo.«

Nekrolog imenuje mojstra »največji orglavec in klavirist, kar jih je živel.«

»Z nogama je na pedalu lahko izvajal takšne stavke, ki bi marsikateremu spretnemu klaviristu s petimi prsti pripravili težave... Kako tuji, novi in izrazni so bili njegovi domisleki pri fantaziranju t.j. (improviziranju); kako dovršeno jih je prenašal.«

Ernst Ludwig Gerber nam v svojem »Zgodovinsko-biografskem leksikonu glasbenih umetnikov« (I. del 1790, II. del 1792) postreže z naslednjimi podatki: »Na pedalu so morale njegove noge najbolj natančno ponoviti vsako temo in vsak postopek, ki je bil pred tem zaigran z rokami. Izostati ali biti nečist in manj slišen ni smel biti noben predložek, mordent ali praler. Z nogama je istočasno izvajal dvojne trilečke, ki bi bili težavni še za roke.«

Na tem mestu moramo poudariti dvoje: ne poznamo Bachove orgelske skladbe, ki bi imela predpisan dvojni pedalni triler in še, založba Peters, npr., ima skoraj vse okraske v pedalu stavljen v oklepaj, zato jih celo taki organisti, kot je M. C. Alain največkrat ne upoštevajo. Bach sam je bil tako pogumen najbrž le pri improvi-

ziranju, ali pa je svoje lastne skladbe, kot kasneje Liszt in Busoni na klavirju, romantiziral.

Iz omenjene Forkelove knjige o Bachu si preberimo še opis mojstrovega registriranja: »Njegov način registriranja je bil tako neobičajen, da se je marsikateri organist in orglar zgrozil, če ga je videl registrirati. Bili so prepričani, da takšna kombinacija registrov ne more dobro zveneti, zelo so se pa začudili, ko so zatem opazili, da so orgle ravno tako najlepše zvenele in so dobile samo nekaj tujega in neobičajnega, kar z njihovim načinom registriranja ni bilo doseženo.« Tudi naslednji odstavki so iz Forkelove knjige: »Če je Bach sedel za orgle mimo cerkvenih shodov, k temu so ga zelo često pripravili tujci, si je izbral temo in jo tako izpeljal v vseh orgelskih oblikah, da je bil vedno prisoten njen material, čeprav je igral neprekinjeno dve uri ali več. Najprej je temo uporabil za predigro in fugo s polnimi orglami. Nato se je pojavila njegova umetnost registriranja v troglasju in četverglasju ... vedno na isto temo. Kasneje je sledil koral in njegova melodija je bila zopet ista tema, ki je nastopila v različnih glasovih, izigrana na najrazličnejše načine. Končno je bil narejen zaključek s fugo v polnih orglah, ki je bila lahko druga obdelava iste teme, ali pa ji je bila dodana še ena ali celo dve temi.«

Johann Ph. Kirnberger je 32 let po Bachovi smrti v svojih »Mislih o različnih načinih poučevanja kompozicije« obžaloval, »da ta veliki mož o glasbi ni napisal nič teoretičnega in se je njegovo učenje samo preko učencev ohranilo za potomstvo.« Soglašamo sicer s Kirnbergerjevimi obžalovanjem, istočasno pa se zavedamo, da je Bach s skladbami ilustriral svoja kompozicijska, pedagoška in izvajalska prizadevanja.

Leta 1747, ko je stopil v »Združenje glasbenih znanosti«, ki ga je ustanovil Lorenz Mizler, se je za izvolitev zahvalil s poklonom »Kanon-

iz naše preteklosti | NOVICE

Dornberg.

V zadnjem času se oprijemlje naših ljudi usodepolna bolezen t. j. izseljevanje.

Pred kratkim je prodalo več posestnikov svoje lepe hiše in solnčne vinograde. Izseliti se nameravajo k Banjaluki v Bosno. Sedaj se pripravljajo druga skupina, da si gre ogledat omenjene kraje. Ljudje božji, ali se ne zavedate, kaj počenjate? Opri- mite se raje doma varčevanja. Dekleta in fantje zavedajte se svojega kmetskega stana. Res je, težka so bremena, katera so nam naložili. Bridka je izguba naših jezikovnih in šolskih pravic. A kljub temu ne smemo izgubiti poguma. Pokažimo, da smo neupogljivi stoletni hrasti, ki jih ne oma- je najhujši vihar. Spomnimo se na naše pradede, kako so oni ljubili svojo rodno grudo, katera je bila tudi njim večkrat kruta mačeha. Žrtvovali so zanjo svoje življenje in svoje imetje. Nezlomljiva je bila njih volja za časa Napoleona. Prešli so Turki, prešli so Francozi, a oni so ostali svobodni in zvesti svoji majki, ki jih je ro- dila!

Mladenič.

Goriška straža, 10. februarja 1926

—o—

Papež Janez Pavel II. nadaljuje s svojim pastirskim obiskom v Indiji. V Kalkuti se je srečal z materjo Terezijo, Nobelovo nagrajenko za mir leta 1979.

PRIZNANJE DIPLOM

Z objavo v italijanskem Uradnem listu je pričel veljati italijansko-jugoslovanski sporazum o priznanju diplom, ki je bil pod- pisan že 18. februarja 1983.

Dogovor določa, da državi medsebojno priznavata diplome in akademske naslove, dosežene na univerzah druge države. Pri- ložen je seznam vseh fakultet, ki so pri- znane.

—□—

Države članice Organizacije držav proizvajalk petroleja (OPEC) so na zasedanju na Dunaju sklenile znatno povečati proiz- vodnjo nafte. Proizvodnja naj bi odslej znašala 20 milijonov sodčkov na dan ali 4 milijone več. Cena surove nafte je namreč silovito padla, saj znaša zdaj 16 dolarjev na sodček, medtem ko je še pred dvema letoma znašala 40 dolarjev.

—□—

Vse kaže, da bo Sovjetska zveza izpu- stila iz ječe disidenta Anatolija Šaranskega in ga v Berlinu izročila Zahodu. V za- menu bodo zahodnjaki baje izpustili iz ječ 11 sovjetskih vohunov in jih izročili Sov- jetski zvezi. Šaranski, ki je Jud, je bil leta 1978 obsojen na 13 let ječe. Za izpustitev disidenta Šaranskega so Sovjeti baje za- tevali tudi izplačilo 5 milijonov mark ali 3 milijarde in 400 milijonov lir.

STIKI MED DUNAJEM IN PRAGO

Predsednik Avstrije Kirchscläger se je 31. januarja srečal v Bratislavi s češko- slovaškim voditeljem Husakom. Govorila sta o izboljševanju odnosov med obema dr- žavama. V zadnjem času je imel Kirchs- schläger tudi več sestankov z madžarskim voditeljem Kadarjem.

Praški listi pišejo, da so se zadnja leta stiki med Avstrijo in Češkoslovaško izbolj- šali. Kirchscläger je bil na Češkoslova- škem leta 1979, a Husak je bil zadnjič na Dunaju leta 1982.

—o—

Osrednje vodstvo KPI je odredilo, da se senator Cossutta, avtor knjige »Dissen- so e unità« (Nesoglasje in enotnost), ne sme več udeležiti predstavitev omenjene- ga dela. Na predstavitvi v Milanu je Cos- sutta imel velik uspeh. V knjigi namreč ob- ravna problematiko odnosov med KPI in Sovjetsko zvezo na način, ki očitno ni po- godu vodstvu italijanske partije.

—o—

O PETJU V ŠTEVERJANU

● nadaljevanje na 5. strani

važnejši njegov nastop pa je gotovo 1. no- vembra pred spomenikom padlim.

Mislím, da je prav, če imamo v vasi ve- liko zborov, vendar bi bilo želeto, da bi vsi zbori, vsaj za velike priložnosti, nastopili združeno, da bi bilo petje še bolj kakovost- no in zlasti še bolj učinkovito ter mogočno.

TČ MŽ

skih variacij« BMW 769. S temi »kanonskimi spremembami« in ne s teoretično razpravo je po- kazal, kaj vse je možno v okviru umetnosti kano- na storiti. Svoja zadnja dognanja o fugi je za- pustil v nedokončani zbirki »Umetnost fuge«, tu- di tokrat praktično in ne teoretično.

V »Orgelski knjižici«, ki je bila zaradi stalne prisotnosti pedala namenjena tudi za usposab- ljanje v pedalni igri, je ilustriral, kako je možno obdelati koral na razne načine. Pedalno-tehnič- nim namenom je služil Pedal-exercitium. V peda- goške namene je napisal še Osem malih preludi-jev in fug, o katerih nekateri menijo, da so delo učenca J. L. Krebsa in ne mojstra samega. Sku- pina šestih trio-sonat je dober primer izredne Bachove tehnične zahtevnosti do sebe, sinov in učencev. Trostavčne sonate, pri katerih dva hitra stavka uokvirjata počasnega, srednjega, je kan- tor pri sv. Tomažu napisal za najstarejšega sina W. Friedemanna, da bi se čim bolj izuril na čemablu s pedalom, saj se je pripravljajal za or- ganista v Sofijini cerkvi v Dresdenu, kjer so ga čakale izvrstne Silbermannove orgle. Kdor je v Bachovem času dosegel do težavnostne stopnje trio-sonat, je upravičeno veljal za tehnično po- polnoma pripravljenega. V njih je Schweitzer vi- del najbolj zahtevna dela v vsej orgelski litera- turi. Danes vemo, da tehnični prijemi, ki so v njih prisotni, že za Regerjeva velika orgelska de- la več ne zadoščajo, pri Messiaenu pa popolno- ma odpovedo. Danes namreč sodi k tehnični u- sposobljenosti na orglah še izurjenost na čem- balu in veliko klavirsko tehnično znanje. Ne smemo se zato čuditi, da je M. Dubré na spre- jemnih izpitih zahteval Chopinove etude, kar lahko preberemo v knjigi Organova interpreta- cija Ferdinanda Klinda iz l. 1983.

Pri pouku je bil mojster zelo strog in morda tudi zaradi stalnega hitenja nepotrpežljiv. To je tudi razlog, da je raje najel človeka za poučeva- nje latinščine, kot da bi se sam ubadal z razpo-

sajeno mladino na šoli sv. Tomaža. Hudo, kar nevarno se je sporekel z gojencem šole, ki je malomarno dirigiral, medtem ko je Bach igral orgle.

Pri teoretičnih predmetih je učence svaril, da je glasba, pri kateri niso upoštevana pra- vila, »hudičevo rjovenje in lajnjanje«.

V cerkvenih šolah, kakršna je bila tudi pri sv. Tomažu, so v okviru »sedmerih svobodnih veščin« poučevali tudi retoriko. Pravilom lepe- ga govornišva so prilagajali tudi glasbena pra- vila.

GLASBENA RETORIKA

Jacobus Kloppers v svoji doktorski diserta- ciji z naslovom »Interpretacija in podajanje Ba- chovih orgelskih del« iz l. 1965, ki jo je obranil na filozofski fakulteti Univerze v Frankfurtu na Maini, v posebnem poglavju, o glasbeni retoriki lepo podaja zgradbo govora, v cerkvenih prilik- kah pridige (pomislimo na našega Janeza Sveto- kriškega).

Vsak govor mora biti sestavljen iz štirih glav- nih delov, ki so:

1. inventio (izum vsebine govora)
2. dispositio ali elaboratio (izdelava govora)
3. decoratio (okraševanje govora)
4. pronuntiatio ali elocutio ali tudi actio (izgo- varjava, zgovornost, ali kar akcija).

Dispozicija ali elaboracija tj. izdelava govora najprej s posebnim uvodom (exordium) pripravi poslušalce. Temu sledi historično poročilo (narra- tio). Propositio predstavlja glavno misel govora. Obdelava in potrditev glavne misli se imenuje confirmatio. Confutatio vsebuje odklonitev zmot- nih mnenj. Govor mora biti učinkovito zaklju- čen s ti. conclusio ali peroratio (franc. Pero- raison).

Okraševanje govora ali Decoratio predstavlja posebno govorno »obleko« že najdenih in ureje-

nih misli, na način, ki daje govoru prepričljivost. To je doseženo:

- a) s pomočjo ponavljanja besed, stopnjevanja (climax ali gradatio), vprašanja (interrogatio), razčlemba (distributio), dvoma (dubitatio) in nenadnega zastanka govora (aposiopese).
- b) s pomočjo tropov, kot so: metonymija, synek- doha, metafora, prosopoeie, in alegorija.

Zadnja govorna sestavina, pronuntiatio elocu- tio, ali actio, je zelo pomembna, saj predstavlja prednašanje govora, ki mora biti razločno in a- fektu ustrezno podprto s smiselno gestiko. Afekt je duševno stanje, volja, razpoloženje, lahko tu- di intenzivno duševno stanje brez kontrole volje. Afekt v glasbi je vso skladbo, ali vsaj stavek pre- vevajoče nespremenjeno čustvo ali razpoloženje.

Komponiranje v baroku je najverjetneje slo- nelo na podzavestnem usklajevanju med besed- no in glasbeno retoriko. Gestikuliranje pri sled- nji je, kar vemo iz opisa Bachovega orgljanja, od- padlo.

Glasbena teorija v Bachovem času je bila ze- lo napredna. Skladateljem in izvajalcem je bila v veliko oporo, čeprav je, kot vedno, odločilno vlogo odigral instinkt.

V »Novo ustanovljenem orkestru« iz l. 1713 Händlov prijatelj Johann Mattheson v poglavju z naslovom »O lastnosti tonaliteta in njihovega izražanja afektov« takole razglablja:

C-dur je drzna lastnost. Izraža veselje.

c-mol je ljubek in žalosten, lahko postane utru- jajoč. Je povezan z žalovanjem.

D-dur je po naravi oster in svojevrsten, primeren za izražanje veselih in bojnih razpoloženj.

d-mol vsebuje nekaj predanega, mirnega, pri tem tudi nekaj velikega, prijetnega in zadovoljli- vega. Je tudi tekoč.

Es-dur ima na sebi veliko patetičnega in se veže z resnobnostjo.

(Dalje)